

DRUŽBA, 4. razred

UČNA TEMA: Naselja v domači pokrajini

Cilji

- opisati razlike med naselji v domači pokrajini,
 - opisati nekatere značilnosti vasi in mesta,
 - spoznati, da se naselja spreminjajo,
- vrednotiti prednosti in slabosti življenja na podeželju in v mestu,
 - spoznati gospodarske in druge dejavnosti, različne poklice,
- razumeti vlogo posameznika v skupnosti pri skrbi za urejenost domačega kraja,
 - spoznati, zakaj potrebujemo različne dejavnosti,
 - spoznati storitvene dejavnosti,
 - spoznati vlogo različnih dejavnosti v domači pokrajini.

POTEK URE

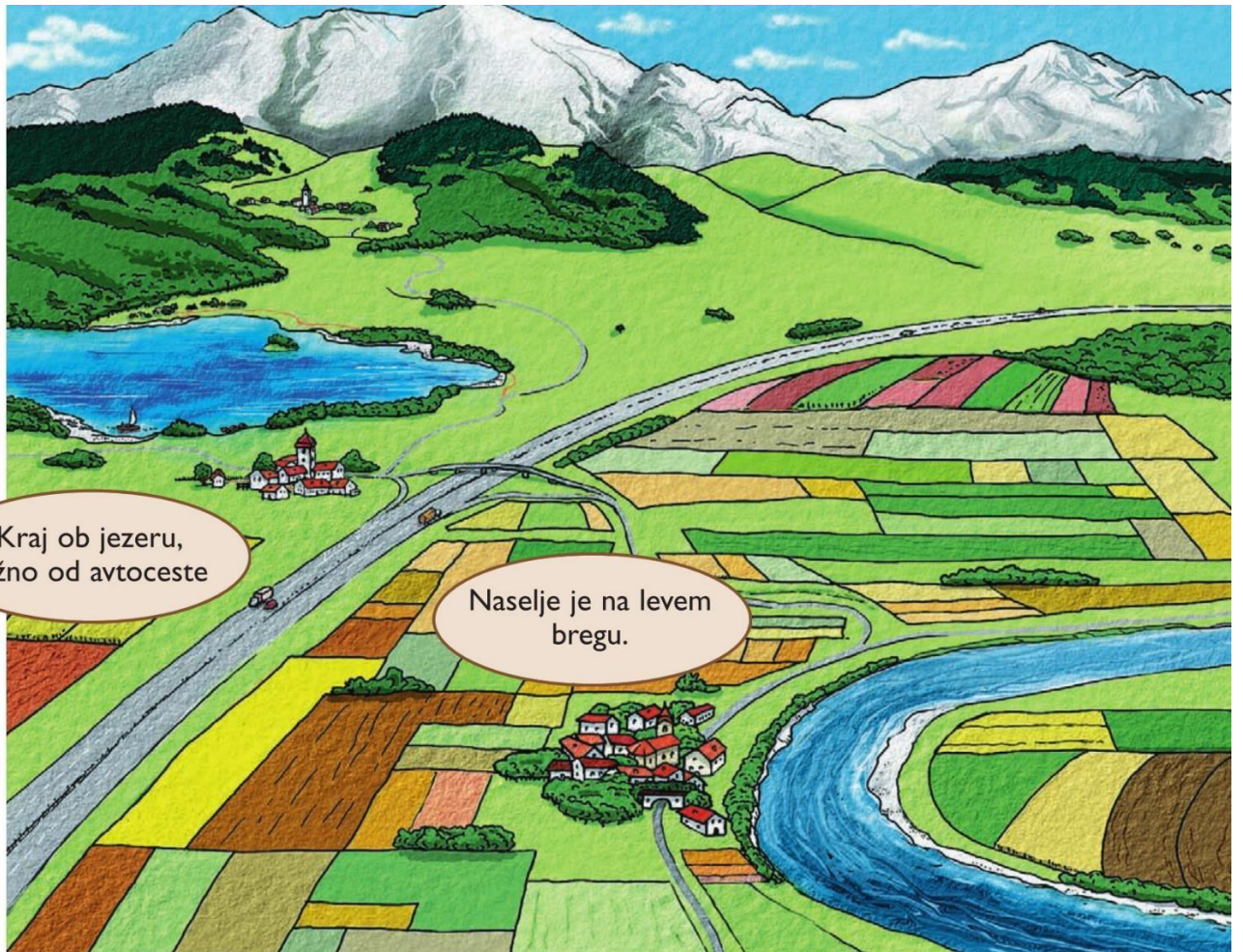
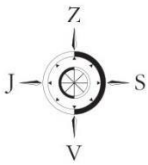
1. Ponovimo.

Domača pokrajina je kraj z bližnjo okolico, kjer živimo.

Pri opisu lege domačega kraja moramo navesti:

- **Kje leži kraj glede na površje** (ravnina, kotlina, gričevje, ob obali, na rečnem bregu, ob jezeru...)
- **Opišemo lego** (prisojna ali osojna stran hriba),
 - **Poimenujemo večje kraje v bližini,**
 - **Navedemo znamenitosti** (mlinarstvo),
- **Pomembne stavbe** (kulturne ustanove, tovarne, podjetja, ...)

- Pomembne prometne povezave (železnica, avtocesta, letališče)

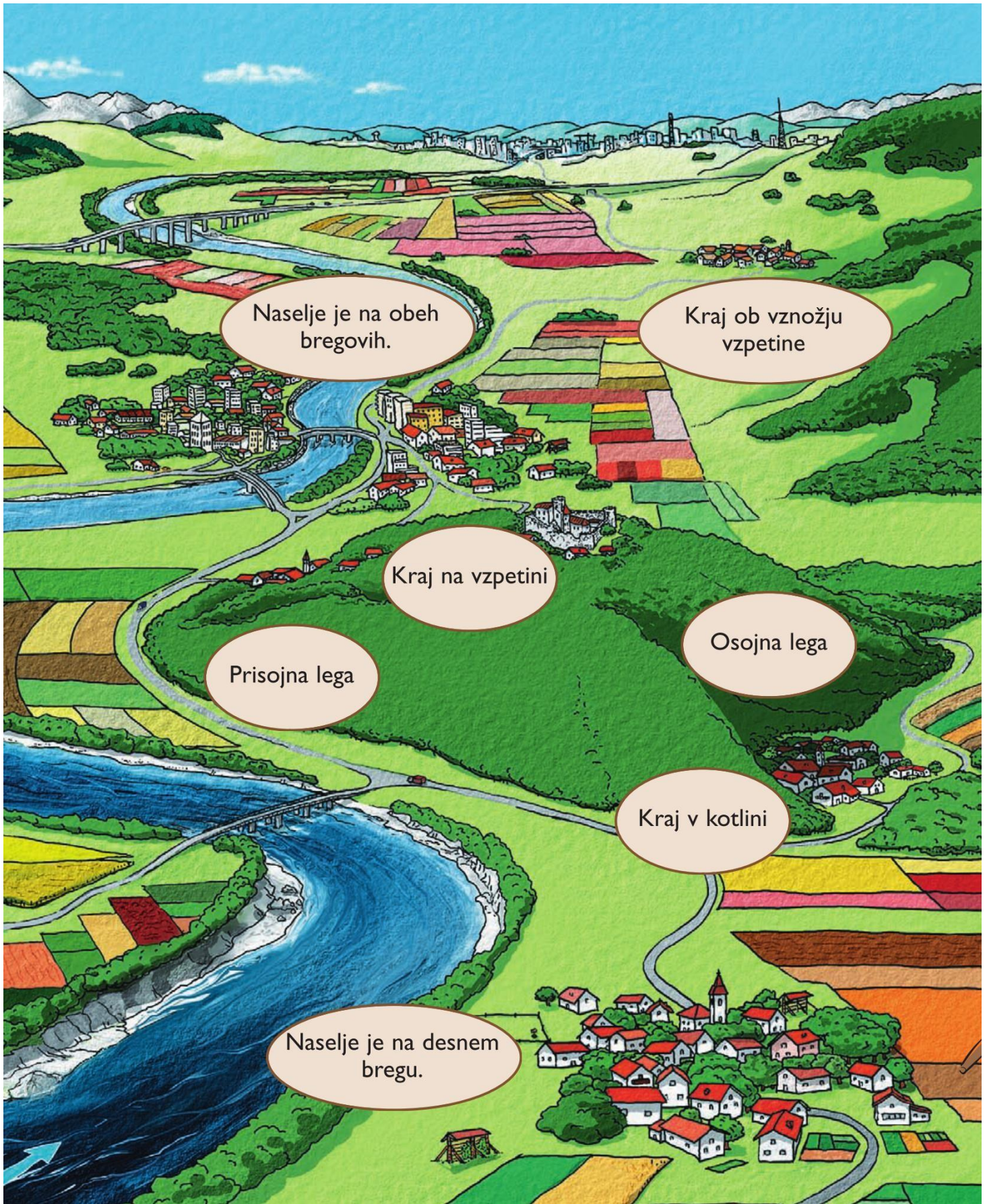
Kraj ob jezeru, južno od avtoceste

Naselje je na levem bregu.

Kraj na ravnini

Naselje je na obeh
bregovih.

Kraj ob vznožju
vzpetine

Kraj na vzpetini

Osojna lega

Prisojna lega

Kraj v kotlini

Naselje je na desnem
bregu.

Prisojna stran je tista, na katero Sonce sveti večji deldneva.

Osojna stran je večji del dneva v senci.

**Rastline za rast potrebujejo čim več svetlobe,
zato bolje uspevajo na prisojni strani.**

Hiše, ki so postavljene na prisojni strani,
sonce bolj segreva, zato jih je treba pozimi
manj ogrevati.

- proti Soncu
- južni del
- žarki padajo strmo

- stran od Sonca
- severni del
- žarki padajo položno

- sadovnjaki
- vinogradi
- hiše

- gozd
- smučišča

SKUŠAJMO ODGOVORITI NA SLEDEČA VPRAŠANJA:

Po čem se razlikujejo naselja v domači pokrajini?

Kako delimo naselja glede na prevladujočo dejavnost naselja?

Kaj je središčno naselje?

Katero je središčno naselje domače pokrajine?

Zakaj?

V občini Domžale je veliko naselij. Razlikujejo se po velikosti - to na zemljevidu vidimo po različno velikih črkah.

Naselja pa se poleg **VELIKOSTI razlikujejo še po **LEGI, OBLIKI, STAROSTI, VRSTI** in **POMENU**.**

V naseljih **BIVAMO in **OPRAVLJAMO RAZLIČNE DEJAVNOSTI**. Poglejmo si, kaj pomenijo te razlike.**

* NASELJA se razlikujejo po **LEGI**.

Kje leži naš kraj Domžale?

Na **ravnini Ljubljanske kotline** in na **desnem bregu Kamniške Bistrice**. Na **vzhodu** je **hrib Šumberk**, na **jugozahodu** pa **grič Goričica**.

Skozi mesto teče glavna cesta (Ljubljanska cesta) in enotirna železnica (Ljubljana – Kamnik). Na vzhodni strani mesta je avtocesta.

Nekateri kraji pa ležijo na **hribu**, **ob cesti**, **ob železniški progi**, **na obeh bregovih neke reke**, **ob jezeru** ipd.

* NASELJA se razlikujejo po **VELIKOSTI**.

To že vemo. Nekatera so manjša, druga večja.

Večja mesta v pokrajini so ponavadi tudi **SREDIŠČNA NASELJA**. To so naselja, kamor prihajajo ljudje po različnih opravkih, npr. na delo ali v šolo. Primer: Domžale, Kamnik, Ljubljana, Škofja Loka, Vrhnika ...

Naselja najpogosteje delimo na **mestna** in **podeželska**.

MESTNA NASELJA so **večja**.

PODEŽELSKA NASELJA so **manjša**.
(vasi, zaselki in samotne kmetije)

mesto Domžale

vas Krtina

	MESTNO NASELJE	PODEŽELSKO NASELJE
STAVBE	strnjena pozidava, visoke, večstanovanjske hiše, tovarne, različne ustanove	brez reda, narazen, hiše in gospodarska poslopja
PROMET	široke ceste, veliko cest	ozke ceste
SREDIŠČE NASELJA	v središču številne ustanove in trgovine	majhno središče (šola, trgovina, cerkev ...)
VELIKOST	večja kot podeželska	majhna naselja
ŠT. PREBIVALCEV	veliko prebivalcev	malo prebivalcev

* NASELJA se razlikujejo po **STAROSTI**.

Naselja se razlikujejo tudi po tem, koliko so stara.

Domžale je **mlado mesto**, medtem ko je Kamnik **staro mesto**.

Nekatera slovenska mesta imajo dolgo zgodovino. Med najstarejšimi mesti so Ptuj, Kamnik, Škofja Loka, Ljubljana, Celje.

staro mesto Škofja Loka

mlado mesto Domžale

* NASELJA se razlikujejo po **OBLIKI**.

Naravne značilnosti so vplivale na obliko podeželskih naselij. Glede na obliko delimo naselja na gručaste, obcestne in razložene vasi.

obcestna vas

gručasta vas

razložena vas

* **NASELJA** se razlikujejo po **VRSTI**.

Poznamo tudi naselja, kjer se odvija samo **ena vrsta dejavnosti**. To so:

- **SPALNA naselja** (Primer: Verd, Sinja Gorica ...),
- **TURISTIČNA naselja** (Primer: Portorož, Čatež ob Savi ...),
- **KMEČKA naselja** (Primer: Bevke, Blatna Brezovica ...),
- **POČITNIŠKA** (Primer: Zaplana, Velika Planina ...)

turistično naselje Čatež

počitniško naselje Velika planina

spalno naselje Lavrica

* **NASELJA** se razlikujejo po **POMENU**.

To pomeni ali govorimo o glavnem mestu, pomembnem pristanišču ipd.

glavno mesto Slovenije Ljubljana

pristanišče Luka Koper

ZAPIS V ZVEZEK
NASELJA V DOMAČI POKRAJINI

Naselja v domači pokrajini se razlikujejo po legi, velikosti, obliki, starosti, vrsti in pomenu. Naselja delimo na MESTNA in PODEŽELSKA. SREDIŠČNA NASELJA imajo več različnih dejavnosti in so navadno večja. Dnevno jih obiskujejo prebivalci drugih naselij. V nekaterih naseljih prevladuje le ena dejavnost. To so: SPALNA, TURISTIČNA, POČITNIŠKA in KMEČKA NASELJA.

